

СЭКП райкомнарының пленумнарының материалдарындан

Чоктаа чаа СЭКП райкомнарының пленумнары болгаш чамдык районнарың партия активтериниң хураадыр. СЭКП-ниң улаз ажил-агыйн хөгжүдериңиз адыгы беш чыл планының талазы-биле партияның XX съездинин Директиваларының төлөвлелиниң дугайында, област VI партия конференциясының түнелиниң дугайында айтырларын чулаалып өрткөтүр.

Байы-даа хураада о айтырларын чулаалып, партияны массалар ийедейлиг кижин, Директивалар төлөвлелин тус-тус районнарың улус ажил-агыйн болгаш култура хөгжүдериңиз перспективтиг айтырларын-биле холбаштыр чулаалып өрткөтүр.

Пленумнар болгаш актив хураадыр област VI партия конференциясының түнелин чулаалып тура, шүтүмчүлүк болгаш бот-шүтүмчүлүк аргам-биле көдө ажил-агыйга болгаш улусту бугурулгелерин партияны ууртууганын практикада ханы анализди берип, моон сонгаар партия-органнарың болгаш политика ажилдарың деңгелин бедириниң тодаргай сорулгаларын чулаалып.

СЭКП-ниң Тес-Хем райкомунун пленуму организастыг болгаш бедик идеялыг деңгеле өрткөт.

Көдө ажил-агыйн хөгжүдериңиз перспективтиг айтырларын СЭКП райкомун болгаш райком оожум шийтирсең, ажил-агыйн планының күсүлдөң дөш демисел кошка ууртуп келгенин пленумга санал бергенер чөптү шүтүмчүлүк турганар.

Районда улус ажил-агыйнның кол черин мал ажилы эзеп турар. Иччалык-даа СЭКП райком ажилды о чугулаа уластуңа партияны ууртууганын экижтисең. Мал кыштагылашканын четпес организастыг. Малдың чымыг баадалары чедиптес. Эрткен чылдың октябрь 1-ден бо чылдың январь 1-ге чедир районга 3000 ажил баш мал өлүп хорав.

Мал ажилының продуктузу дыка чамас болушаан турар. Сүт-бараан фермаларыңа доктаамал саначылар быгылаштыккан. Саар инектерин азыралы болгаш ажаалгазы багай.

Хой малдың укасызын экижерлер хемгелер четпес чорутууган. Эрткен күнү 8000 баш хойну тарып боозалыр турган, чүге 2000 баш хирени тарып боозаткан. Ленин аттыг болгаш Сталин аттыг колхозтар о ажилды шуут үсөөнөр. Малдың азырларынга удур демисел кошка чоруп турар.

Болхоз бугурулгелеринде коммунисттериниң турнакчы ролю ам-даа бедиктес. Илангыч Ленин аттыг колхозта коммунисттерден бешин 12 кижи болхоз бугурулгелеринде кырышкын турар.

Райкомунун пленуму оон инай көдө Советтер, райпо ажилында улут четпестериниң элестескен.

Адыгы беш чылдың бирги чылдың ажил-агыйн планынын район талазы-биле чедипкенин күсүлдөң төлөдө, чер-черге организастык ажилды күштелдирин партия организастыкларын, колхозтарын баштаар черлеринден болгаш көдө Советтерден пленум негез.

Партияның Сүт-Хөл райкомунун пленуму чаа беш чыл планының талазы-биле Директивалар төлөвлелин таныжып тура, районун көдө ажил-агыйн хөгжүдериңиз перспективтиг планнарын тодаргай чулаалып.

Адыгы беш чыл планында холбаштыр районун тарылга шөлү 44 хуу эсер, тарылгага 2000 гектар хире кур болгаш куруккан черлер ажилатынар, картофель тарылгазы 2 катал, ногааларың — 4 ажил катал, кукурузаның — 2 катал калбарар. 1960 чылда тараа култураларының гектарында 18 центнер, картофелдин гектарында 180 центнер чедир дүжүттү азыры көрдүңер.

Малдың баш санын чүтүс айы-биле өсүрениң планы тодаргайлаштыган. Мал ажилының продуктузу дыка эсер. Инек бүтүндөң 1000 литрден эвээш эвес сүттү саап алырың, хой санында-ча 2,4 килограмм дүктү кытырың чедип азыр сорула сандыган.

Оон инай колхозтарга бугурулгенин, култура-амыдыралдык болгаш тургаларың хей-хей чаа тургалары чорутунар. Район төвүңе өмкөлгениң чаа улут ажилы түттүнар.

Ол бүтү болгаш өске-даа ажилдап кылдың планнар районун партия, совет, ажил-агыйн организастыкларын чүтүлдү болгаш организастык ажилдарын негеп турар дөриниң пленумга санал бергенер айтып турганар.

СЭКП райкомунун ажил-агыйга ууртууганында улут четпестер бар. Болхоз бугурулгенин ууртуурун эргейлээр чорук ургучулуктаан турар. Илангыч райкомунуң бирге кижилер, секретарлары болхоз бугурулгенин бугурулгелерин, мал ажилының фермаларыңа хов барып, те-шагың хей кезин кабинеттерге арттыр, а чамдык көдөдө үлгүдө-даа, ажилдың четпестерин ооп өрттүп, чүгө болхоз төптеринге каныг-бир хураадыр кылгылаш-ла, дедир хан чымын турарлар.

Бир эвес ажил-агыйн шак иччалар эргейл ууртуп чүгө болза, тургустууга чаа сорулгалар ала-чагалар-да боттаны бербес ийи дөриниң пленумун курук-чилер боттарының саналарыңа айтып турганар. Пленум ажил-агыйга ууртууганын улам-на тодаргай болгаш оперативтиг бугурулгелерге улашкан шийтиренин хүлөп алган.

СЭКП-ниң Бай-Тайга райкомунун пленуму партия райкомун болгаш райкомун ажил-органнарыңа база-ла улут четпестер барын элестеткен. Оларын талазында улус ажил-агыйнның адырларында оперативтиг ууртууганын эки хандырбанын түнелинде, эрткен ажил-агыйн чылдында түрүнениң планын оонааларын районга дыка четпес күсүлдөң.

Мал чечнери четпес белектеткен. Агыл үдө илангыч Сталин аттыг колхозта мал кыштагылашканын чедип чок өрттүр турар. Районун колхозтар эрткен чылдан тараа култураларың гектар санында чүгө 7,4 центнер дүжүттү алган. Болхозчуларын күш-хүңүне орулгаларың эвээш болуп турар. «Ден-Терек» колхозун кижилерин бир күш-хүңүне чүгө 0,8 грамм тараа, 1 рубль 35 копеек алган. «Тилелге» колхозта байдал оон-да багай болган. Дыка хей колхозчуларын хууңда саар инектери болгаш өске-даа маллары чөв.

Районун чаксы тарылгага белектелгенин темпиз оожум чоруп турар. Болхозтар үренирин четпес белектеткен. Ол талазы-биле Сталин аттыг колхоз өңе холбаш турар.

Бай-Тайга МТС-тин директору эш Лукин колхоз бугурулгелеринде хөөрү ажилды келген. Райпо колхозчуларга массалыг

херегалдык барааннарын сандыларын ам-даа экижтисең.

Илерен четпестерин чөгуур үсөөдө ууткаар талазы-биле хемгелерин азырын партия райкомунун бюрозундан болгаш райкомундан пленум негез.

Ажилың чоннарын сонургаларын болгаш күдө-чүтүлдериң илереп турар Директивалар төлөвлелин СЭКП-ниң Талаа райкомунун ийгиң пленумунун кижилерин чангыс өң-сеткилдиг дедик, районун партия организастыкларын элестетип сорулгаларын тодаргай чулаалып.

Балгазын МТС-тин парторганназы секретары эш Юртаев санал бергеш, механизаторларын сорук кырышкын күш-ажилың дугайын чулаалып. Бистин МТС-тин механизаторларын Директивалар төлөвлелин чангыс өң-сеткилдиг дедик, ону амдыралга боттандырың социалисттик хүлээлгелерин алганар. Тракторист эш Бапинов «ДТ-54» деп трактор-биле беш чылдың дүжүлдөң чыл санында-ла 2 муң гектар чедир чымыс черин адырларын хүлээңер. Койбайыр эш Болдовский сезон дүжүлдөң муң гектар черин таразын ажаарын хүлээңер. Агыл үдө механизаторлар бо чылдың чакы хову ажилдарыңа белектенип туралар—деп, ол чулаалып.

Районда көдө ажил-агыйнның мурна-чылары хей. Иччалык-даа оларын ажилдарың дүжүлдөң илеретпейлиг турар партия организастыкларын ажилың улут четпестериниң бирөөн деп пленум санал.

СЭКП-ниң Чоон-Хемчин райкомунун пленуму партияның XX съездинин чаа беш чыл планының талазы-биле Директиваларын төлөвлелин чулаалып, о ол төгүлдүг документини районун ажилың чоннарын боттарының ажил-органнарыңын улут программасы кылдыр улут өсүрүлгө-биле хүлөп алганын оонаал демгелес.

Болхозчуларын күш-ажилыңа көдүлүшкүң о программа улам сорук кырың. Илангыч 1956 чылда саар инек бүтүндөң Ленин аттыг колхозун саан-чылары Дүжүт, Минчылга олар 1300—1500 литр сүттү, «Коммунизм оюу» колхозун саанчылары Буискал, Мый-дол 2200—2200 литр сүттү саарын хүлээңер. Партияны болгаш чакыткыч чүртүп мурнуга салган сорулгаларын адыгы беш чылдың баштайгы хүннеринден өгөлөш-ле чедип-киниң боттандырыр дөш херек кырыңа чүтүлдүг ажилдап өгөлөш патриотчуларын дугайын пленумга санал берген өңтер тодаргай чулаалып турганар. Ол болза, партияны ажилдап кылганы Директивалар улустун тура-сорууга дүжүп турарың чырыктылаан херекчи болур деп пленум демгелес.

Бол сорулга болза, колхозтарын, улусту бугурулгелерин болгаш МТС-тин ажилында четпестерин ууткаары, ажилың чоннарын патриотчу өгөлөшкенин бүтү-ле аргалар-биле дедиктир, улус ажил-агыйнның бүтү-ле адырларын партияны ууртууганын деңгелин бедиди, идеология ажилын коммунизм тургустууганын практиктик сорулгаларың-биле ханы холбаштырыр болур деп күдөң пленумга санал бергенер илергейлээр.

Райкомнарың пленумнары чулаалып аныгыларын талазы-биле тодаргай шийтирлериң хүлөп алгылаң.

Колхозтарда тулуг ыжының белеткел

Чоон-Хемчин районун Ленин аттыг, Сталин аттыг көдө ажил-агый артылгелерин (даргалары эштер Уларма, Ревнюк) тулугуларын тулуг материалларын партияның XX съездинин ажилыңарының бенинде доозар дөш социалисттик чарыштын чаа бедик хүлээлгелерин алган.

Ленин аттыг колхозтуң тулугулары (бригадир эш Ишчи) 18 айттыг 48 кижи 1100 кубометр ышты кезип, 138 кубометрин тулуг участкаларында дүжүргөн. Ол ышкы Сталин аттыг колхозтуң ыш белеткелде ажилдап турар колхозчулары (бригадир эш Комбуштуй) Беген-Булакта 500 кубометр тулуг ыжын белеткел болгаш чөптү дооскан. Тулугулары хүн нормазын 180—200 хуу күсүлдүп турар мурнакчыларын саны хүн-бүрү өлүп турар.

Тулугулар СЭКП Төп Комитетинин ажилдап кылганы партияның XX съездинин Директиваларын төлөвлелин таныжып, 1956 чылда колхозчуларын културалык, чымыг, чырык ажилдарың-биле бүтүн хандырар дөш улам бедиктен хүлээлгелерин алган ажилдап турар.

М. Очур.

Чаа-Хөл районун Ленин аттыг колхозу (даргазы эш Фелоты, партия организастыкларын секретары эш Данцын) бо чылда чуртагалың, култура-амыдыралың, бугурулгениң элген хей тулугуларыңа 1240 кубометр ышты белеткээр.

Эш Бек-оолдун инициативасы-биле 550 кубометрин кезип, 200 кубометр ышты машина орунче үндүргөн болгаш 100 кубометрин колхоз төвүңе өсөөткен. Кижилер эштер Студий, Ортун-оол, сөөртүкүлөр Беген, Карбы болгаш Нова үлүг нормазын 150—200 хуу күсүлдүп туралар.

Адыгы болгаш Устүү Орулгаларда инек фермазында 8 кижиңиз бызачылар бөдүлүргөн чаш бызачылар ийи чаа калжаны ажилдап кирген. Колхозтуң инициативасы баштай келген ыштан 50 кубометр манжаны дилген болгаш чазаныла мастерскаяга тулугуңарың херекселдерин кылмы өгөлөң.

А. Сундуй.

Сүт-Хөл районун Сталин аттыг колхозу бо чылда 2000 кубометр ыш белеткээр планын 2100 кубометр кылдыр күсүлдөң болгаш 400 кубометр ажилың тулуг участкага дүжүргөн. Эштер Кан-оол биле Комбуга ууртууган колхозчулар бексен ышты 50 шанагыг айттар-биле өсөөтүп турар. Өшкү калжарың эш Лавва өшкүлүңе калжа тулуп алырың-биле хүлээлге алган 200 чүдүктү кезип белеткеш, кыштаанда өсөөтүп алган.

О. Хуна.

Олутулгага белеткел

Эрзин районун колхозтары картофель болгаш ногаа олутулгазыга таарымчалык шөл, сугарылга байдалың туралы, ол чугула култураларың тарылгазын эрткен чылдарга көчүп өсөөш чорудуп келген. Чамдык колхозчулар бажың чаны участкарын шуут-ла ажилдап турган.

«Ымыз сымдыс» колхозтуң колхозчулары бо чылда картофель болгаш ногаа олутулгазын калбарың шийтирлээр. Урениннериң четпелер турар. Рассада өсүрүңе ири-өдөк саважыгаштар белеткээр эвөө ажилдап өгөлө берген, олар баштайгы хүннерде 5500 саважыгаштарын дүжүргөн.

И. Ойду.

Калбар перспективаларын ажилдап, бодун күштеринге улам-на улут бугурулгелерин. Бистин улазулгустуң демисел улут энергияны төртүндүш шийдээр улут сорулга-биле сорук кырың дөш партия соксаал чок сагыш салымчыны илереп турар. Партия болза, ажилың чоннарын бугурулгелер болгаш инициатива-политиктиг идеялыг ажил-органнарыңа хандып, күш-ажилың болгаш бүтү-ле чаагай чүдүлдериң кол үнер дөш болур инициатива өңчүгүн коммунисттик өлү-биле көөрүңе оларын кижилерин турар.

Партия бодунуң бүтү-ле ажил-органнарың талазы-биле ажилың чоннарын өлүп турар идеялың дайнып турар. Партия болза массаларын чүгө өөренип турар эвес, харын болу база оларын өөренип, оларын негелде-херегалдарын, саналдарын өөренип, бистин инициатива экижидеринге улашкан ажданан шүтүмчүлүгө динчаныр болуп турар. СЭКП ТХ-ның болгаш ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлгениң социалисттик бугурулгенин ууртуучуларын болгаш мурнакчыларын чөвүлгө хураалдарын үдө чылдырып турары улус-биле партияны дигит харылааның чырыктылаанч үлгүлөр-чыл болур. Уластуң болгаш көдө ажил-агыйга улут четпестерин илереп, оларын чайлаарың шийини орутарын айтты, социалисттик инициатива хөгжүлгениң өлү келген херегалдарын, улустун үнелин эргелестеринге таарымчалык турар шийтирлээр ажилдап кылдыр талазы-биле ол чөвүлгө хураал партияга дуулап турар.

Партия бодунуң дүжүлдөң массаларын дүжүлдөң-биле байгыттылаан, чүртүп шын уластурун, улус ажил-агыйнның планынын чедипкенин күсүлдөң хандырар турар. ССРЗ-ның хөгжүлгениң бешки беш чыл планы хуусаа бетинде күсүлдөң.

Бешки беш чылдың сөөтү чымы — 1955 чыл байгачыгыг чедипкенин

Күш-ажылчы чаа чедишкенин-биле

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясының XX съездинин адыгы беш чыл планының талазы-биле Директиваларын төлөвлелин Чоон-Хемчин районун ажилың чоннарын улут көдүлүшкүң-биле уткуп, ону өөренип туралар. Колхозчулар, ажилчылар ол төгүлдүг документини боттарының тургузучу күш-ажылчы улут программаны кылдыр көрүп, адыгы беш чылдың баштайгы 1956 чылдың бугурулгелерин планнарыңа немей улам бедиктен хүлээлгелерин ап, боттарының күженишкенин улам күштелдиргенер.

Райлестүр комбинатының ажилчылары Директиваларын төлөвлелин улут сорук кырышкын-биле уткупшаан, бугурулгениң чыл планын хуусаа бетинде күсүлдөң, кылмаалдарың шийини ажилдырн хүлээңер. Танымыла хураалыга комбинаттың ыш уластурун ажилчыны эш Сафонов сөс алган, ыш уластурун коллектив чыл оонаалганында көрдүңениңден бугу чартып катал хей дилит материалдарын, тулуг болгаш одала ыжын белеткээрин бадтыкан. Чазаның эштер Южаков, Ефремовский болгаш өскер-даа чазалыг кылмаалдарын шийини бедиктең, планнарын ай санында 125 хуу күсүлдирн хүлээңер. Уластуру комбинаты 1956 чылдың бугурулгелерин инициатива бир ай бурунгаар күсүлдирн шийтирлээр.

Чазаның машина-трактор станциясы коллектив Директивалар төлөвлелин күш-ажылчы көдүлүшкүң-биле улакан. Механизаторлар трактор паркың септелгенин февраль 14-те доозарын шийтирлээр. Уластура сөс ап чүгө чулаалып Седил, Медведов, Очур-оол, Ширинин болгаш өске-даа эштер тракторлар болгаш көдө ажил-агый машиналарың септелгени МТС хуусаа бетинде күсүлдүп шыдаарын демгелес.

Адыгы беш чыл планының талазы-биле Директиваларын төлөвлелин ажилың чон ханымың өөренип турар. Массаларга, тараалырга болгаш бызачыларга комбулгаларын, беселаларын кал-

бартып турар. Бо төгүлдүг документини танышпаш, Сталин аттыг колхозтуң малчынары хойдан ортумак-биле 2,5 килограмм дүктү, инек бүтүндөң сезонда 800 литр сүттү алырың, база чаш малды чидирг чокка камгалап өсүренин хүлээңер. Ол колхозтуң малы чымыг бажаалар-биле хандырылган. Хойжулар агыл үдө төртүңүп турар чаш малды менди доруктуруп турар.

«Ымыз тараачын» колхозтуң колхозчулары Директиваларын төлөвлелин күш-ажылчы бедик көдүлүшкүң-биле улакан. Саначылар Девек, Дүжүт-урут болгаш өскер-даа боттарында быжык-латын бөдү инектериниң бирээндөң 1200—1300 литр сүттү саап алырын хүлээңер. Тулуг бригаданың кижилерин бо чылдың кылдыр 30 чурттага бажыңарын хуусаа бетинде тулуг доозарын шийтирлээр. Тулуг ыжын белеткээриниң планын дооскап, агыл кичөөлгөй сөөртүлгөжө улаандырып турар.

«Ымыз тараачын» колхозтуң ногаа бригаданы бо чылдың олутулгага шөлү эргел чылдырыңдан 40 хуу калбарыңың руң турар. Уренин културалар айы-биле бурун бар. Рассадалар олутуру 50 муң ажил ири-өдөк саважыгаштар белеткетиң.

СЭКП-ниң XX съездинин Директиваларын төлөвлелин танышпаш, «Большевик» колхозтуң тараачылары чакы хову ажилыңа белеткелдерин чөвү уенин шийтиңе доозарын хүлээңер. Уренин културалар айы-биле четчир болгаш шүтүлгүн арылган алган. Азтың бир сеп-алжаны, 11 айт илериң, 2 анжылың, 16 тергени, уенин сөөртүр 5 хараакты, азың 32 дериглерин белеткел алган. Тараа шөлүңде 250 центнер, ногаа шөлүңде 400 центнер уабренине чылгың.

Районун ажилың чону СЭКП-ниң XX съездининге эки өртүлгүлөр-биле уластуру дөш чарыжын улам калбартып турар.

С. МОНГУШ.

Чаа-Хөл районда

Чаа-Хөл суурда № 10 аптеканың эргелестиги эш Камкина 1955 чылда 98 муң рублдин аптека барааннары саар турган, 141578 рубль кылдыр күсүлдөң. Аптека барааннарыңа чонун негелдесин эш Камкина өй-шанда хандырар, оларын өгөлө-биле хүлөп ап турар.

Култура бажыңың литература фондуну чыл-чылда көүдөп, номчулгелерин саны өлүп турар. Ам ызы 700 номчулгелер бар болгаш хүнде 50—60 кижи библиотекка кезип номнарын номчуп, бижилип ап турар.

Библиотека эргелестиги эш Витасова библиотеканы көрүштү кылдыр шийен болгаш номчулгелер хурааларын доктаамал өрттирп турар.

Көдө ажил-агый талазы-биле кино-

Н. ЛОПАН.

Чаш малды камгалап ап турар

Чоон-Хемчин районун Жадов аттыг көдө ажил-агый артылгелерин шөөр мал фермазын ажилдапкылар партияның XX съездинин төлөптүг уластуру дөш алган социалисттик хүлээлгелерин күсүлдүп, малдың чаш төдүн менди ап турар.

Хойжулар Бадылама, Часкый, Даш болгаш оон-даа өскер агыл үдө төрөөн 283

баш шөөр малдан 334 баш чаш малды камгалап алган.

Болхоз шөөр малга чымыг бажааларын четчир-биле белеткеш. Бо үдө шөөр малдыг кылкы ажаалды эки организастыктың турар.

О. КЫЗЫЛ-ОЛ.

чыла улус ажил-агыйнның тус-тус адырларын хөгжүдериңиз сорулгаларын ол долур тодаргайлаар, социалисттик уластуру, көдө ажил-агыйга, транспорт-ла бар байгачыктыг улут иштик аргаларын илереп талазы-биле Төп Комитетке дулаалып.

Коммунисттик партия улустун чогаалгазына дайнып алган, улустуру улам инай хөгжүдө, техниктиг деңгели болгаш бугурулгенин организастык ажилдарың талазы-биле, көдө ажил-агыйн күштү көдүр талазы-биле ажилың чоннарын мурнуңа улут чаагай сорулгаларын салган. Ол сорулгаларын амыдыралга боттандырып бистин улазулгустуң хандырылган херек алганар. Фермаларда болгаш заводтарга, колхоз болгаш совхоз шийдеринде совет кижилер адыгы беш чылдың чедипкенин болурун эрес-чүлүгү күш-ажыл-биле шийтирлээр турар. Олар партияга баштадып алган чөвүлгө кижи бугурулгелерин бугурулгелер талазы-биле өң-не саймалангай калыңдап чурттарын төгүлдүг кыска хуусааларын инициатива чедер болгаш ажил өртөт деп ССРЗ-ның кол экономиктиг сорулгаларын боттандырыр дөш идеялыг демисел турар.

Байгачык улут электростанцияларын болгаш чаа домна суугуларын тулар дугайында, демір-бетонну бугурулгелер дугайында чедип шийиңгелди алыр болгаш кукуруза тарылгаларын калбартып дугайында, мал ажилының продуктуларын көүдөп туралы болгаш оон-даа инай бистин чуртувуста кылдыңың турар бүтү-ле түлдөр—ол бүтү ажилыңа улустун чаагай чорутуу, улустун амыдыралы улам-на эки болгаш кас-чараш болурун кылдыңың турар. Уластуң чаагай чорутуу дугайында, социалист Төрөөн чуртутун четкелешкениңиз дугайында сагыш-алымшыңын бистин партияның ажил-органнарыңа дөш холбаш болуп, оон коммунисттик инициатива тургузарын

Партия болгаш улус

Бистин Төрөөн чуртувуса байгачыктыг төгүлдүг болушкунуң — СЭКП-ниң XX съездинин ажилыңарының бугурулгелер турар. Советтерин улут чуртувун улустары Коммунисттик партияны бистин алдарыг тилгелестериниң түнелин уластуру болгаш коммунизм тургузушкунуң талазы-биле улам инай ажилдарың программаның айттыр элестетип съездининге төлөптүг улажушкыңын белеткеш турар.

Адыгы беш чыл планының талазы-биле СЭКП ТХ-ның ажилдап кылганы Директиваларын төлөвлелин совет кижилер бир өң-сеткилдиг чүдүлдүгүн көргөн. Бугурулгелерге, колхозтарга, МТС-терге болгаш өскөдөргө ону чулаалып көргөн улус массаларын күш-ажылчы болгаш политика ийелениниң чаа көдүлүшкүңүң болууга. Уластуң чогаалыңаң ийер дөш чуртта хүн келген тулун-на улам күштү-биле өлүп, социалисттик чарыш улам-на чырыктылаандыр кылгытып турар. Хорайларын болгаш суугуларын ажил-ишчилер адыгы беш чылдың баштайгы чымы—1956 чылдың планын хуусаа бетинде күсүлдөң чыл хүлээлгелерин боттарыңа ап турар. Партияны болгаш улустун улут сыйыг каттыжышкыңын оорта илергейлериңиз турар. Бистин чуртувуста коммунизм биле улус—күчүлүг, тилгелестер күш.

1.015.624 рубль орулга

Миллион орулганы чедип алыры бистин ийи—үш чыл бурунгаар-ла салып келген орулгавыс турган. Иччалжажк ону херек кырында чедип ап шыдавай турган бис. Оон кол чылдаганы мадан эвеш продуктуу ап, тарылга шөлүн шиттирерге калбартай турганымыстан болуп турган.

СЭП ТК-ның январь Пленуму мал ажылынын продуктуларын бүдүрерин шиттирерге көздөлдү орулганын бөлөө ажыл-агыйнын бүтү ишчилеринин мурунуга салган. Бистин артелинди кезигерини партианын ол кыйгырынын күөсүлери дөш эрестиг ажиллап киришкенер. Малчылардын аразына социалисттик чарыш калбарган. Оон-биле калы тарылга шөлүн бөз калбарган бис. Чижээ, тараа култуураларын 1840 га черге тарып турган, оңу 2000 га чедир калбарган ийикпе, азы планын 113 хуу ажыр күөстөткен бис. Ол бүтү хемчеглер бистин колхозуусу-ту миллионер болдуур ужуруг турган.

Иччангаш 1955 чылдың бүдүрүлгө планын бадылаарда колхозчулар кирип алып орулганы 1 миллион 300 муң рубль кылдыр доктаатканнар. Ол хире орулганы кирип ап болурунун бүтү барымдаларын биске турган-да, иччалжажк 1955 чылдың чыныгы кандашкынын болганы-биле база Сардагдын кур черлерин ажилдап кылдыра чыныгы агротехниктиг частыгыларын болдурган-биле тарааның дүжүдү куду болган. Чижээ, ээрге, тараа култуура-ларын 11,5 центнер дүжүтү алып турган, чүгө 9,7 центнерин алган бис.

Бистин колхоз канчап миллион орулганы болу бергенди деп айтыры чалгаар-ла тургустунун кээр аларган. Миллион орулганы чедип алырын хандыган чүве болза, бирөөдө, тарылга шөлүн калбарганымыста, ийиле, погандан багай эвеш дүжүтү алганымыста база үшө, мадан алып продуктуну өрткен чыдарда турганындан элөөн бедиткенивисте болган.

Үстүндө чүдүлери бадылаары-биле чамды саннарын бергүзүп болуур. Чижээ, ээрге, мылчыгыш база малдың фермазындан 127.634 рубль орулганы алып планын турган, 165.629 рубльди, хой фермазындан 47.960 рубльди алып турган. 77.565 рубльди, чыгы фермазындан 66.950 рубль орулганы алып турган. 77.376 рубльди, ийитил-биле мал болгаш кыш база ары ажилындан шунту 340.636 рубль орулганы алып турган, оңу 401.309 рубль чедирген бис.

Бир эвеш, хову ажилындан база ол ашмак уагу орулганыг турган болуусуна, колхозтун кирип алган орулганы чүгө 1 миллион 15 муң 624 рубль эвеш, харын оон ыраа ашкан турары чүгөжөк. Ону чамды саннар-биле тодаргайлап көргүзүп болуур. Чижээ, чер ажилындан 935 муң 981 рубль орулганы алып турган, чүгө 517 муң 870 рубль орулганы кирип алганымыс аңаа четир барымда болуур. Оон ийи колхозтун дулаар ажил-агыйн база орулга кирип алырында элөөн черин элөөн. Ажил-агыйн ол алырында 96 муң рубль планнагыннан болза, 96 муң 445 рубль кылдыр ажыр күөстөткен.

Бо чылын бистин орулга кирип алганымыс мурунку чылдарымындан база оңалаттыр чүдүлери болган. Аңаа хамаарып чүве болза, саар инектерден сүт алырынын планын бергенден оңалгандан ашканында, чижээ, ээрге, саар инек бүртүлгөдөн 900 литр сүтү алып турган, оңу 1072 литр чедирген, азы сүт саалдынын планын 119 хуу күөстөткөн-вис болуур. Саар инектерин сүтүн көздө-диринге дулаан чүве болза, саалда үе-инде инектерин немелде чөм-биле хандырганы, шын олардынышкынын организастааны болгаш дүнеки кадатты эвилелдээни болуур. Бистин саар инектеривис кышкы

че утланган политиканын кол утканымыс болуп турар.

Бистин чүртүвүстүң ажылы чоннары Коммунисттик партияның ууртулазы-биле чаа, социалисттик култуураның тургузушкунуң дөшөрүнө үнгөн, ол култуура марксизм-ленинниң адым чок идеялары-биле сорук кирген. ССРЭ-ның улаустарында кайгамчык байлак хой санын таалайлаарга партия калбак арганы ажилды берген. Олар боттарынын аразындан күрүнениң шылааргай ажадакчыларын, ажил-агый болгаш култуура тургузушкунуң, армиянык болгаш флоттук организациаларын, армиянык, техникамын, литературанык болгаш урай-чүдүдүн ажилдакчыларын хой санын кадрларын депшиип үндүргөн.

Совет артелинди болгаш култуураның чөтөкчелешкенин — совет уластуң чогадыкчы-идеялынын, чүгө материалдык чаагай чүдүлери көздөлдү дугайында эвеш, харын социалисттик интеледген угаан-болал байкаларынын дугайында, совет кижилериниң коммунисттик кичиңдигинин дугайында база хун-бүрүнүн салгы салымшынын илериниң турар партияның мерген угаанын ууртулазынын түнөөн ол.

Совет Эвилелин ажилчы чоннары социалисттик уластуң, келээ ажил-агый-ның бүтү алырларын чаа күчүлүг көдүрериниң планнарын амырларга боттандырып турар амыр үеде партия организациаларынын идеолоттук ажылы улам-ва чүгө ужу-уттамыз апар чыдар. Бистин интеледгенге таарымча чок болушкунуна уур, буржуа идеологиянык болгаш моральдык артышкыныларын уур пропаганда болгаш агитация ажилын коммунисттик тургузушкунуң практикамын, бүдүрүлгө, колхоз, МТС, колхоз бүртүлгө тодаргай сорулгалары-биле сырый холбаалыг кылдыр чорударын бүтү коммунисттердин партия негеш турар.

СЭП-нің идеолоттук ажилынын системасын Маркстын — Энгельстын — Ленин

үдө бестин сүтүн кулдузатпай турар. Кулдузат сүтүн чөмөгөргө радионунга киригени сүт саалдым бедитип турар. Чижээ, аныр чылдың февраль 1-де саар инек бүртүлгөдөн-не бир ай дүжүлгөдө 122 литр сүт ап турган болуусуна, бо чылын 168 литр чедир өскөн ийикпе, азы 46 литр немешкен.

Келер чылын колхозтун орулганын 1 миллион 500 муң рубль чедир орулганы салып турар бис. Ону күөстөп алырынын бүтү-де болдуур аргалары бисте бар. 1955 чылдың тарылганын 1530 га күсүк аңдарган черин, 1620 га чыбын аңдарган кур черин — шунту 3150 га черин бөлеткен аңдарымыс. Иччангаш тарылганын чүгө чыбын аңдарган кур черге болгаш күсүк аңдарган черге чорудар аргалыг болган бис. Ол чорук бистин бедик дүжүт чедип ап болурувустун сууру болуп турар. Оон ийи кызылгас, сула, чигетараа болгаш кукурузаның үрөшүнүн чөтөкчөдөш, тарымында бөлөн кылдыр бөлеткен алган бис. Нога болгаш баха база картофель дөш черегин култуура-ларын тарылганын улам калбартыр анаары-биле аңаа хергелээр үрөшүнүн тип ап турар бис.

1956 чылда ийи фермага 140 саар инектерин тусай ажаалдыг болгаш чөмөгөргө кылдыр тургузарын планнап турар бис. Чайгы үеде кадатты организастаарынын, немелде поган чөмөгөрүн малга бөзөрүн дүжүлгөдөн эргезин өрткен чылын алган бис. Ону бо ажил-агый чымында улам калбартыр ажилдары биске эки түнөөдөдөн бөзөр чүгөжөк. Оон ийи хойдан хой дүк алырынын ажил-агый чымында бис. Бис ам хойнун кукаазын нарын болгаш чарты нарын дүжүт улаанышкыны кириптер планнап, бүдүрүкчүлери тып ап турар бис. Ол ийи МТС-тин хой кыргыры аргалыг ажилдары-биле керөөн база чарар бис.

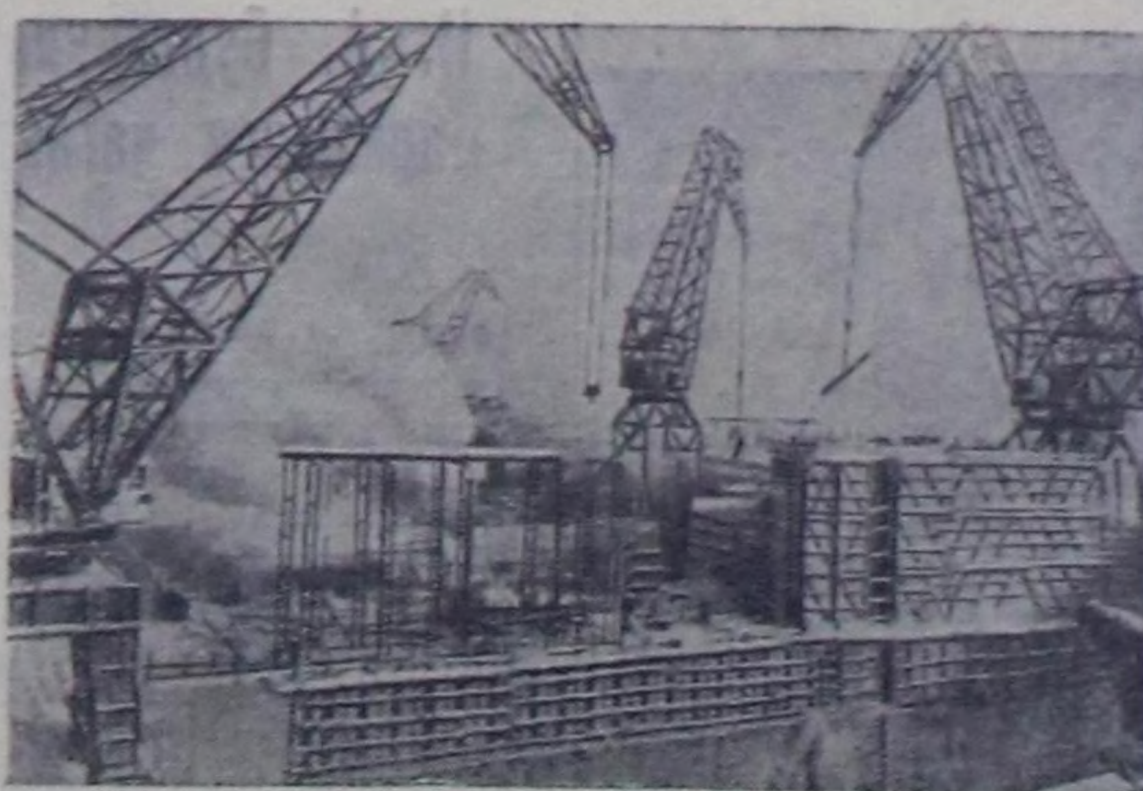
Колхозтун хой орулгалыг болурунга бир чүгө чымыр болза саар хаваннарын семирттир азыраары болуур. Эрткен ажил-агый чымында хаван ажилын шын эвеш организастааны биске эки түнөөдөдөн бөзөр. Чижээ, хаван фермазындан 81 муң рубль алып планнагын турган болза, бис оортан чүгө 64 муң рубльди алган бис. Бис ам азыраа тургузар хаваннарын чылдың кайы-да үеинде тузгөт чөм турар болуур ажилды чорудуп эгелеш бис. Иччаага биске хаваннар уагу деңизин болгаш хой өңт, чат бөзү улаанышкыны-биле хөжүүр апар.

Ажил-агый чымын түнөөн-биле чөмөгөргө ач сеткилдик кызымаккай ажиллап колхозчуларын демгелээр база чүгө. Колхозчулар аштар Монгал, Шпр-ол, Лубошников, Берина, Баранова, Егорова, Батракева олар кичи бүртү-ле 1000 ажил күн-хүннөрүн ажилдап алганнар. Олар чүгө боттарында ажилгы ажилды кылган эвеш, харын төрөөн колхозун быжылаарында, боттарынын кызымаккай күн-ажылы-биле колхозчуларын күн-ажылы ийекейин бедидеринге рольду ойнашнар.

Бистин колхозтун кезигерини 1956—1960 чылдарда ССРЭ-ның улус ажил-агыйн хөжүдүрериниң адымы беш чыл планынын талазы-биле СЭП-нің XX съездинин Директиваларынын төлө-өлөдүн чүгөжөргө көргөш, чаа-чаа бедиткен хулааларын ап турарлар. Колхозчулар оң ол патриоттук көдүрүшкүнү ажил-агыйн чаа-чаа чедипкинирге чедирер.

Г. НИСЕЛЕВ,

Баз-Хем районда Ворошилов аттыг колхозтун даргазы

Иркутск. Иркутск ГЭС-тин бажыны улам-на бедип турар. Чымылаа сова турээ-даа, туудуужулар бетон салырып урдузуп турар. Блоктары бус болгаш алектри-биле чымылаа, бетон массазын чымылаа байдал-биле берип турар.

Чурунта: ГЭС-тин бажынын даштын ханаларын бетоннаарында бетон салгыларын белектер турары.

Фото М. Минеевтин. СЭТА-ның фотохроникасы.

Географчыларның секциязынга

Кызыл хоорайның школаларында география башкыларының секциязынга политиктиг өөредилген сорулгалары-биле холбоштыр география башкыларынын ажилынын дугайында илеткеди методтук каттыжымшынын ууртукчуу эш А. Дятлова кылган.

География артелинни башкылаашкынында элөөн экижидилгелер барын ол демгелеш. Бешки класстың башкылары эштер Н. Пивторак, Х. Слободчукова олар агаарың байдалын, хүнүн бедирин хайгааран, хем сууунуң теренин болгаш агымынын дүргенин тодарып практиктиг ажилдарын чорудуп турар.

Хоорайның школалары өөредилген бүтү талаарында дуруул картаны ажиллап, оңу тайымбырларын, быжылаарың болгаш каттааарынын ажилдарын чорудуп турар. Ол ажилды № 3 школада элөөн эки боттандырып турар. Өөреникчилер чүгө бөдөн дуруул карталарын ажиллап турар эвеш, харын боттары кылдып, чуруп турар.

Школаларың элөөн хой башкылары өөреникчилер-биле хой талазы организастыг хемчеглерин болгаш экскурсияларын чорудуп турар. Чоо канын чөмөгөргө экскурсия чорудуп турарында ачылга боттарынын өөреникчилер-биле ыраа чергелерге экскурсияны чорудуп турар. Ийиң экскурсияны сорулгалары, оңу канчаа чорударын, өөреникчи өүрү-зүнү аңаа киригелеш баш бурунгаар тодаргайлап турар. Өөреникчилериниң назынын болгаш оларын билинин байла-зы өөренип көрүп турар. Ийиң башкыларга № 1 школада аштар 3. Маркелова, В. Жигульская олар хамааржыр. Олар төрөөн черин өөреникчилер талазы-биле 300 ажил километрге, дөрт удаа походту организастаан. Экскурсиянык материал тургузуп, походтук дневниктеги би-

жип, область дагыларынын мөзү-шыннарын коллекциязын, үнүштериниң гербарийлерин кылган.

Ол школада класстан дашкаар болуун төрөөн черин өөреникчилер талазы-биле ажилды эки тургускан. Ийиң боттандырып киржикчилериниң күжү-биле область алектрижидилген болгаш үнүштериниң карталарын кылган. Оң киржикчилери ам чайгы походка бөлеткенип турар.

Политиктиг өөредилген сорулгалары боттандырып география башкыларынын ажил-чорудулазы өөреникчилерин билинин шынарын улам көдүрерин, педагогика ажилына чогадыкчы, инициативтиг болуун эгелеш турар. Ол база башкынын идея-политиктиг билинин, ийити култуураг болгаш өртем-географ-тик методун бөлеткенип деңгел улам бедик болуурун хамааржыр. Ийиң башкылар Кызылдың № 7 школанын башкы эш А. Катаева хамааржыр. Географтыг байдал-биле ийитилелдин ууру-лери харылааларын дугайы, ажил-агыйн таарыштыр тургусканын дугайы, ажил-агыйн тусайжыларында географтыг байдалың ужу-дулазынын дугайы болгаш өске-даа айтыргаларын ол башкы тын көргүзүп турар.

Географчыларның секциязы эң ажил башкыларынын ажил дүжүлгөдөн солуш-турар, программа көдүрүгенин боттандырып практиктиг хемчеглерин чорудуп болгаш болуун олазын өөреник чорукту калбар-тыр, школа чанын география шөлүн тургузар дугайын шиттирер. Иччангаш өөреникчилериниң быжыг билгелер-биле чөмөгөргө, тусай артелин шилип алы-рында оларын боттарынын сонургааларын бүтү талазы-биле деткип, оларын чаңчыктырынга эргөжөк чүгө чүдү-дери кылдыр ужуруг.

М. ДРОБОТ.

Шээр мал фермазында ажил

Чөөн-Хемчик районун «Искра» келээ ажил-агый артелинни шээр мал фермазынын эргелекчинге эш Ламажан 1950 чылда ажилдап кирген. Ол үеде колхозтун бүтү шээр малы бир муң баш турган болза, бо чылдың январьда 4146 баш чедир эске.

Колхоз шээр малдың уксазын экижидер, продуктунуң бедидер дөш 1951 чылда 4 меринес, каракул кошкарларын сардып алган. Бо аразында 53 анык кошкарларын өстүргөн. Эрткен чылын 250 хойну каракул кошкарлар-биле тарып боозаткан. Хойнун уксаалыг шынарын экижигелден колхоз хой бүртүлгөдөн ортууза-биле 2 килограмм дүжүт алган.

Эш Ламажан колхозтун девискээринде шээр малга тааржыр эки окарларын чөмөгөргө хой, өшкүнү кадарынын организастаан. Оң хойжуларында дүжүлгөдөн колхозчулар ажиллап турар.

Мурун ажил хойжуларын саны көдүрүп турар. Чижээ, Шаравин, Очур-ол, Бүрбү олар малдың чаш тауу чыл бүрдө бурга камгалап, оларын оран-суурун чогуур үеинде эки бөлеткен туралар.

Шээр мал фермазынын ажилдакчылары-биле сүт-бараан фермазынын ажилдакчылары аразында малдың продуктунуң бедидер дугайында социалисттик чарышты салганнар.

Х. ТОРЖУ.

чүрттарын улаустары ийи-биле чүдүдү-зүнү болгаш деткип турар.

Коммунисттик партия марксизм-ленинизмге болуун шынчыны-биле, боттунуң хүрээлениниң сырый каттыжымшыны-биле, улус-биле эң ханы харылаалары-биле күшүгү. Уласту бар бүтү-ле эң ажил. мурун ажил чүдүлери болгаш шингелдөөн алгаш, партия болза, оң эң-не идеалыг келээ болуп турар.

«Совет Эвилелин ийи чүс миллион чонундан Коммунисттик партиянын хүрээленинге 8 миллион киж, комсомолда—барык 18,5 миллион киж бактаан турар—деп Н. С. Хрущев чүгөжө. —Мыныг болганда, бистин чүртүвүстү партианын кезигерини ач комсомолчулар ыракта-ла шунту эвеш ышкыжыл, харын оңу чедип алырын-даа орадашпай турар бис. Иччалжажк бистин чүртүвүстү бүтү чону Коммунисттик партиянын долган-дыр сырый каттыжым, оңу болуун организациалык болгаш баштыкчылы кылдыр чөтүтү-биле көрүп турар. Бистин чүртү-вүстү улус биле партия чарылаас.

Партия болза, ажилчын агынның болгаш колхозчу тараанынның сынын дивес өвилелдин тургускан болгаш быжы-лаан, бүтү националларын ажилчы чоннарын чангыс ай ажил-агыйныктыг өдү-бө кылдыр сырый каттыжым, оларын совет патриотизмин, улаустарын набыралык болгаш пролетарск интернационализмниң бөзүлгө кижизтөөн.

Алдым беш чыл планын күөсүдириниң кол чүдүлү социалисттик күрүнени күчү-шымдалын быжылаарында бистин улам ийиңи чедипкиниривистин, коммунизмин дөш чаламын чайгылым чок шимчөөшкенин үнөзүн—коммунистерниң болгаш партия кезигүрү эвештериниң сырый дем-катыштырын ажилдарында, партиянын болгаш улус-тук уагу каттыжымшынында болуур.

Н. ТАРАСЕНКО.

Бистин школавыстың шефчилери

Бо өөредилге чымында эгелеш школа-лар чаа өөредилге планынче болгаш программаның шилчөө. Оң-биле холбош-тыр ийити өртем школына өөреникчи-лериниң политиктиг өөредилгенин бот-тандырынын ужу-дулазы канчаа-даа аажок өзүп турар. Ол айтырыгын алдыгы беш чыл планынын талазы-биле СЭП-нің XX съездинин Директиваларынын төлө-өлөдүн улам чүгөжөргө айткан.

Ол сорулганы боттандырынын эргөжөк чүгө байдалдарын школаарга тургу-зар улау-биле негетиниң турар. Кызылдың № 9 чеди чыл школына, областын өске школына ышкы, практиктиг кичөө-лери чорудар чазанында болгаш дарга-налга мастерскаяны дерип тургузар тала-зы-биле бергелер турган. Аңаа бажың чок, эргөжөк чүгө дөш херекселер чедип-лес, оң хергелдеринге чарыгдар аш-ха-хөргө чок турган.

Ону кылды алырында бистин школын шефе алган организациалар дулаан. Өө-редилге чымын эгелеш бот бистин школыны боттаан олакта үзүтүрүнү өөредилгени (начальниги эш Боренко) болгаш ышкы заводун (директору эш Кандауров) коллективтер шефтер турар. Олар-биле школа урдузупуң быжыг харылааны кылды келгенниң түнөөдө ол коллективтер өөреникчилериниң политик-тиг өөредилгениге эргөжөк чүгө чүдү-дери тургузарына уагу дулазы көрүскөн.

Кызылдың ышкы заводу 7071 рубль тү-пүт, яны-бүрү өөредилге деригерин шко-лаа каласа берген. Оон ийи, заводтун ажилчыларынын күжү-биле мастерска-га хергелээр чазаныла студия кылды берген. Ийи хемчегериниң, демгелээрини херекселерин болгаш хаарыларын олар ам шкода бөзөр-биле кылдып туралар.

Ийи заводтун ажилдакчылары өөреникчилериниң негелде хергелдерин ач-сеткилдик болгаш сагым-човангыр көрүп турар. Өөредилге чымын эгелеш школа-га спорт горологу чок турган. Эрткен чылдың сентябрьда ышкы заводтун ажил-чыларын боттарынын күжү болгаш хөргө-лөдүн болгаш сагым-човангыр көрүп турган кылды берген. Өөреникчилерин болгаш пионерлериниң талазын коллектив-чөрааш, шамак болгаш коньки-биле чүгө-дулазын дагыжыг тургузуп бөзөр дилөөн. Оларын дилээ боттанып, чаа чылда олар эки бөлеткен болуп, ойлап, чүгөжө дагыжыг болганнар.

Өөреникчилер боттарынын шефчилерин эки билер болгаш оларга болдунар-ла ар-галар-биле дуза чедирерине беле. 5—7 класстарын өөреникчилер ийи удаа вос-кресни кылдып, ышкы заводтун девиска-рын арылап ашпааннар. Оларын шеф коллективтиг үнөзөлүн алган.

Иччаага шеф коллективтиг ажил-дакчылар школына күөшүгү ачылдыр болуп турар. «Ийи дөшөгө — ийи чыны назын» деп темата тураскааткан дружина чымында областын олакта үзүтүрүнү өөредилгени начальниги эш Боренконун

чүгөжө пионерлер көчүгү сонургап дидан. Аңаа эш Боренко 1956—57 өөредилге чымын эгелеш эки мастер-скаяны тургузуп бөзөр алаан.

Областын олакта үзүтүрүнү өөредилге школа дугайында эки сагым салып турар. Ол организациа шкода электротехни-кчилер, электро-хирөөн болгаш өске-даа чүдүлери каласа берген. Ам токар ста-ногун кылды бөзөр доозуп турар. Ол организациа болуун күөсүл-биле школын 7-ги класстын өөреникчилерин «Кызыл-Хавак» шахтыге экскурсиялаан. Оон ийи, школын мастерскаянда каныг чүгө негетини хергелеттер болуур, оңу чыгы боттандырып кылды берип турар.

Областын «Газель-электрострой» кон-торасы (директору эш Симаков) бистин школынын шефчи организациа эвеш-даа болза, шкода уагу дулазы көргүзүп турар. Олар ышкы электротехни, электротехни болгаш электротехни-кчилер хемчегер херекселерин берген.

Школаның 5—6 класстары шефчи организациаларын дулаанчынын ачи-зында практиктиг өөредилгени ам шко-лаа мастерскаянда доктаамал чорудуп турар. Ийиң болза-даа политиктиг өөредилгени дөш үнөзгү чорударына ам-даа хой чүдүлери кылды негетини, мастерскаянын бажынын тудар негетиниң турар. Чүгө дөш мастерскаяны амы турар чери чүгө 12 кижы сынчыр мастерскада яны-бүтү хаарылар, хирөө-лөр болгаш өске-даа херекселер чедип-пейт турар.

Бир эвеш облоно, оң хандырыга чера чогуур үеинде сагым салып, школын эгелеш хандырып турган болза, школынын политиктиг өөредилгениге таарымчалыг байдалы чедип ап болу турган. Ийиң чазаныла мастерска-зын хергелеттер ийи чүгө херекселерин Кызылдың мебель фабрикасында кылдыртып алып арта турган. Чазаныла болгаш дарганалга мастерскаларына чүгө хергелеттер херекселерин школа-ларга садылавай турар чорук база чет-лес.

Школаларын шефтер турар организациалар шкода мастерска тудуп бөзөр, оңу эргөжөк чүгө херекселер-биле ханды-рлар талазы-биле үнөзгү инициативаны кылдып турар. Ол инициативаны деткип, оңу практикага негелдир талазы-биле хемчегер четес болгаш ийиңи облоно школына өөредилге мастерсказын чүдүлүнү төлөдөлүн, оң смеданын ар-кен чылды ноябрьдан эгелеш амга чедир шиттирер бербиң турар.

Ийиң болза-даа өөреникчилерини политиктиг өөредилгени бүтү талазы-биле организастаанын, оң материалдык суу-рун тургузарына шеф организациаларын хүн-бүрү дулаанчыны оң айтырыгын чедипкиниң шиттирээрине уагу ду-лазы деп чүвени утпас ужуруг.

В. КЛЮШИН,

№ 9 школынын директору.

Клуб негетинип турар

Бай-Тайга районун «Дөң-Терек» келээ ажил-агый артелинни колхозчуларын култуураг деңгел бедип, оларын негелдөөн өзүп турар. Ийиң болза-даа, колхозта клуб чогулган култуура-массалыг ажил чорутуумай турар. Эрткен чылдың август айлан бээр колхозка кино үнөш.

Колхозче кино чорудар дугайында рай-онун култуура кидизиниң эргелекчи

Ю. СУЗУКНЕИ.

Өөренип көрө чогуур

Чаз-Хаз районун Ленин аттыг келээ ажил-агый артелинге (даргазы эш Федот) чымында чаа-чаа чурттаага ба-жыларын немештир турар. Иччалжа-даа ол бажыларын хой кезип бүрүн доозу-баан—печкалы, крышазы, амбары чок болгаш сонгыз чангыс кыт болуп турар.

Ийиң четче кылдымнан бажынарже колхозчуларын чурттаары-биле кирип турар. Ол ышкы бажынын айтты берип

турган, колхозчуга кобан чанынның учас-тогун үзүп бербиң турар.

Чамдык колхозчуларда кобан чанынның участогу бар-да болза, оңу чогуур негелдешке чедир ажиллап туралар. Колхоз баштаар чери тудуларын, оң ийиңи чурттаага бажыларын чүгө санын сүргөш, а оң шынарын, чангыс-ай төлөдөлде айткан негелдешер бөзү-гаар бүрүн доозарынче кичөөгөй са-байн турары канчаа-даа таарымча.

Х. СЕДЕН.

«Шынның» МАТЕРИАЛДАРЫ БИЛЕ

Н. А. Булганинның болгаш Н. С. Хрущевтун Англияже баар деп турарына хамаарыштыр

ЛОНДОН. (СЭТА). Совет Эмгекчилеринин улуручкуч аймакчыларынын Великобританияга ам баар деп турары англи хейнигинин кичээтинин теведе артып уругушувушаан. ССРЭ-ниң Великобританияда элчин чериниң болгаш салгы төлөөсинин чериниң адресинге англи хоорайларын муниципалитеттеринден, хейнигинин анжы-бүрү организацияларындан, фирмаларын болгаш хуу кижилерден хей-хей чагаалар кээп турар. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганинниң адресинге шуут чоруткан хей-хей чагааларны авторлары Н. А. Булганинниң болгаш Н. С. Хрущевтун Англияга ам баар деп турарына холбаштыр сеткил ханышыныны илерейлеп, оларны чүрөктүн ханышындан хүлээп алдыр деп бүтүрүлгөни берип турарлар. Элеэн хей хоорайларын, оон иштинде Ковентрини, Бедлингтонун, Глазгону, Нортгемптонун, Гринвичиниң болгаш ескерия-да муниципалдыг чөвүлелери боттарынын чагааларында Совет Эмгекчилеринин улуручкуч аймакчылары оларны хоорайларынга келин деп чаала турарлар. «Бистин чүрүтүсүз чедип келгеш, бо бурунгу хоорайга селерин келеричерин Нортгемптон хоорайны хамаатчыларынын болгаш муниципалитетинин өмүзүндө чалал тур тур мен. Англияга келин деп чагалары селерин хүлээп алырлар көчүгүтүгүдө болур. Ону бистин чүрүтүсүз миллион-миллион кижилер бөгүн кижилер төлөгөтөнүн мурунча турар ан бол сорулга болур бүгү делегейге тайбыны тургузарынын орунунга дыка улук базым кылдыр хүлээп алдыр» деп ол улук үлөтүр төвүнүң даргазы билгеш. Лемингтон хоорайның даргазы совет улуручкуч аймакчыларыга ол хоорайга келин деп чүрөктүн ханышында чагаларын чорутушаан, Н. А. Булганинниң болгаш Н. С. Хрущевтун келерин «уластар аразына чагай күрөдиг харылааларын тургузарыч» угланган базым кылдыр «бүгү кижилер байырлап көөр» деп билгеш.

«Бардифтин ажил-херекчи кижилеринин клубунун» президентин сэр Роберт Уэбер Клубтун мурунунан Н. А. Булганинниң болгаш Н. С. Хрущевтун Бардифте кээп база митингте чүве чугааларын деп чалаан. Ист Уиллсденниң консервативтик ассоциация совет улуручкучтар ол ассоциацияга келин деп чалавышаан, олар-

ны чымы-биле болгаш өөршүлүгү-биле хүлээп алдыр деп меделгеш. Лондонда дамытык журналистеринин ассоциациянын комитетинден алдынан чагалга Н. А. Булганин биле Н. С. Хрущев ассоциациянын байырыг туралына хүндүгү аалчылар болуп деп дилегин илергейлеш.

Янзы-бүрү фирмаларын болгаш компанияларын төлөөкчилеринин чагааларында Н. А. Булганин биле Н. С. Хрущев оларнын бүдүрүлгөлеринге келин деп чаалакшынар кирип турар.

Англи профвезилеринин чер-черинин тус-тус сабырларынын чагаалары чагай өскөт-биле бижитингеш. Хейбиле (Поркшар) дагыларын Национал профвезилеринин секретары П. Болли оларнын шахтержу суурунга кээп хүлээп база шахтага келин деп болуп профвезилеринин келгичтеринин өмүзүндө Н. А. Булганинниң болгаш Н. С. Хрущевтун чалаан. Дандиниң демир орукчулары совет улуручкуч аймакчылар оларнын-биле кээп ужурашсын деп чалавышаан, «Совет Эмгекчилеринин болгаш өскө-да чурттарда боттарыныстың эштеривис-биле найырамы бижыгларынын» херөөгө боттарыныстың салышкынымы-биле чоргаар-лаан турар бис деп билгеш.

Ланелли (Уэльс) хоорайны профвезилеринин чөвүлели Н. А. Булганин биле Н. С. Хрущев оларнын хоорайныга келин деп чүрөктүн ханышындан чагаларын чоруткан болгаш оларның ам келери Англияның болгаш ССРЭ-ниң аразына салышкынынын хөгжүлгөсүн орунда турар моондакы чалааларына «улаалар деп иделгеш илергейлеш», чагааның авторларынын дома-биле алдыр, ол моонда Англиянын экономикаын баскырады турар болгаш Ланеллиниң чоңунуң чагай байдалына аар уруктуг болуп турар. Полиграфия, дептеразынын болгаш саалын улуручкуч аймакчыларынын Национал профвезилеринин чингине секретары В. Моррисон Н. А. Булганинниң болгаш Н. С. Хрущевтун Англияга ам келер деп турарын болуп профвезилеринин күткөсүмүнүң мурунунан болуп чагааларында байырлап турар.

Лондонун, Глазгону, Бембриджинин студентилер организацияларындан, спортчу болгаш өскө-да организацияларындан база чагалалар алдынан.

Уруглар камгалаар талазы-биле илериниң доктаамал делегей комитетинин декларациясы

ЖЕНЕВА. Уруглар камгалаарынын талазы-биле илериниң Бүгү-делегей конгрессинин 1955 чылдын июльда шийитири-биле тургустунган илериниң доктаамал делегей комитетинин хуралы февраль 2-ден 4-ке чедир Лозанга болуп эрткен.

Сонгу болгаш Муруну Американын, Азиянын, Африканын болгаш Европанын 36 чурттарындан 62 төлөөлөр комитеттиң ажилына киришкен.

Илериниң доктаамал делегей комитетинин даргазы Андреас Андрен болгаш 30 азыг төлөөлөр хуралга чүве чугаалаанар.

Комитет болуп ажилынын түннелинде 3 доктумулерин: уругларын дайынын аймакчылар камгалаарынын талазы-биле илериниң доктаамал делегей комитетинин декларациясын, ол декларацияны деткирине кыйгырыгын болгаш АКШ-тын, Совет Эмгекчилеринин болгаш Англиянын чактарына чагааны бир эп-сеткил-биле бадылаан.

Атомнун дайынын аймакчылар камгалаар аразында хамык чөвүлелер «байыралдык болгаш кады аймакчыларын салгып-сеткилгеш» чугаалакшыныкынарын аргазы-биле шийитиретинген

турар болуп деп декларацияда айтып турар:

— «Чаз дайынын аймакчылар чалааларынын кол негелдеш болур боо-чепсекти бүгү-нитиниң-биле чоруту дүжүрүнүн негеп тур бис, боо-чепсекти бүгү нитиниң-биле дүжүрүнүн баштайгы базым кылдыр бистер массалыг ууузаашкынын чепсез ажилгазын болгаш атомнун чепсекти калдыр-даа шыгалааларын доп-до-раан соксаларын хүлээген турар бергеш бүгү чактар ат салган турарын негеп тур бис. Делегейниң куралчыларын кижилер төлөгөтөнүн чагай чорутуна, кинчангаш бистин уругларыныстың чагай чорутуна ажилгазын негеп тур бис. Бистин уругларыныстың чөптүгү болуп чорутуун, найырамы болгаш тайбынын өзүгүгү кижилерин негеп тур бис».

«Бижилер төлөгөтөтө өлүмүн аймыл болуп турар» термодолуг чепсектиң калдыр-даа шыгалааларын соксалар дугайында бо үш чактар дугурушкан турарын негеп турар негелдени комитет АКШ-тын, ССРЭ-ниң болгаш Англиянын чактарына чоруткан чагааларында илереткен.

(СЭТА).

Улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлелиниң Бүгү-кыдат комитетинин сессиязының хагдынганы

ПЕКИН. Февраль 7-де Пекинде Чжоу Эн-лайниң даргалары-биле Улустун политиктиг консультативтиг чөвүлелиниң (УПЧ) Бүгү-кыдат комитетинин ийги чымылаанын ийги сессиязынын түннел хуралы болган. Чжоу Эн-лайниң политиктиг илеткелчинин талазы-биле, Ли Цзиншэньниң өчүт илеткелчинин талазы-биле, УПЧ-ниң Бүгү-кыдат комитетинин доктаамал комитетинин ажилынын дугайында болгаш мандат комиссиязынын ажилынын дугайында, Чжан Нэй-цзиниң илеткелчинин талазы-биле резолюциялар хуралга хүлээп алдынан.

УПЧ-ниң Бүгү-кыдат комитетинин Даргазы Чжоу Эн-лайниң илеткелчинин УПЧ-ниң Бүгү-кыдат комитетинин ийги

сессиясы бир эп-сеткилди бадылаан, база ол шышап ителгендиги айтырымын талазы-биле УПЧ-ниң Бүгү-кыдат комитетинин чөвүлелиниң (УПЧ) Бүгү-кыдат комитетинин ийги чымылаанын ийги сессиязынын түннел хуралы болган. Чжоу Эн-лайниң политиктиг илеткелчинин талазы-биле, Ли Цзиншэньниң өчүт илеткелчинин талазы-биле, УПЧ-ниң Бүгү-кыдат комитетинин доктаамал комитетинин ажилынын дугайында болгаш мандат комиссиязынын ажилынын дугайында, Чжан Нэй-цзиниң илеткелчинин талазы-биле резолюциялар хуралга хүлээп алдынан.

(СЭТА).

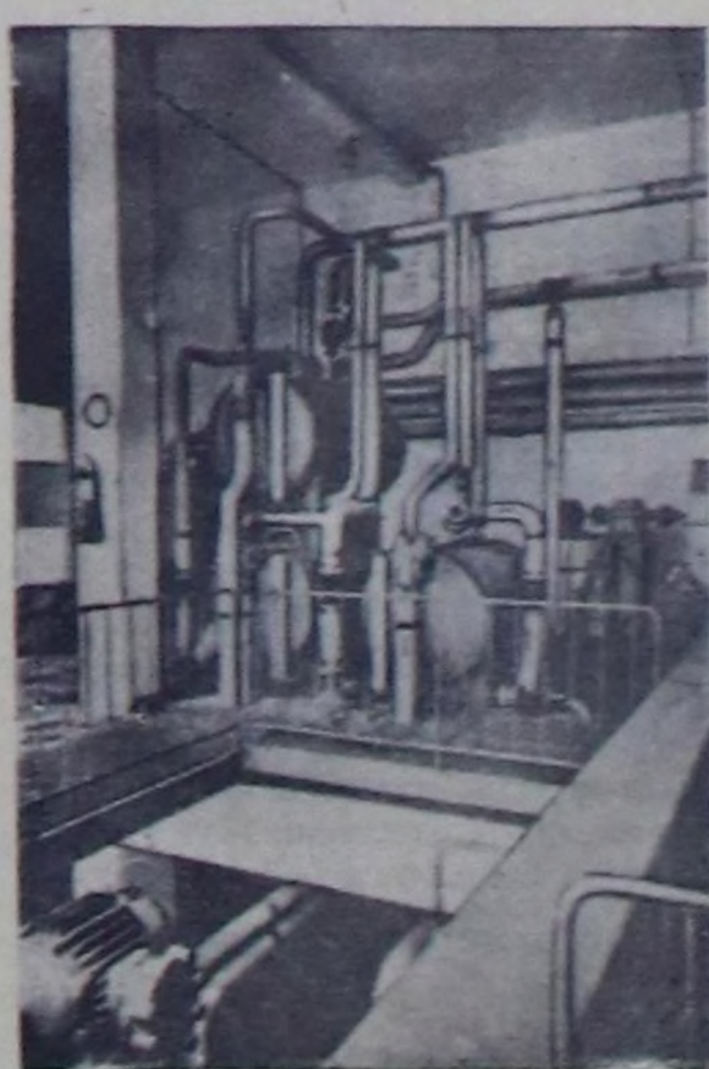
Порвег эрге-чагыргаларнын тудуп хоруттааны балык тудар совет судноларын хостаны

ОСЛО. Норвег далайга салгы балык тудуп чораш балык тудар элээн каш совет судноларын норвег эрге-чагыргалар тудуп хоруттааны парламента дындап турган.

Норвег эрге-чагыргаларнын чедип алган дугурулгаларын түннелинде болгаш совет судноларын капитаннары доктаа-

тыгган штрафты төлөп деп чөпшээрэниң соонда тудуп хоруттагачтар балык тудар совет суднолар шунтузу хостатырган. Февраль 7-де ол суднолар Олесунд порттан далайже үнгөн болгаш бо үеде Атлантика океанда балык тудуп чоруп турар.

(СЭТА).

Польша Улус Республикасы Клеман-совта үс-чаг бүдүрер талазы-биле завод ачылдыр ачылган. Ол болза, экономиктиг хөгжүлгөсүн алдыгы чыл планынын болгаш социализмниң үндөсүнн тургузарынын объектилерин бирээс болур.

Чурунта: үс-чаг бүдүрер талазы-биле чаз заводтун экстракция цехи. Фото Барановскийниң. (Польшаның төп фотоагентствасы).

Чехословакиянын Коммунистг партиязынын Төп Комитетинин пленуму

ПРАГА. Чехословакиянын телеграф агентствелиниң дынамын өзүгүгү алдыр, Чехословакиянын Коммунистг партиязынын Төп Комитетинин пленуму февраль 6—8 хүнеринде Прагага болуп эрткен.

ЧКП Төп Комитетинин пленуму чаксы хову ажилдарына белеткелгеш дугайында Вратислав Крутинянын, бүгү делегей байдалынын болгаш Чехословакиянын дамытык политиказынын сорулгаларынын дугайында Вильям Широкийниң илеткелдерин чугаалашкан.

Чугаалашкан илеткелдерин талазы-биле тус-тус доктааларын хүлээп алган. Чехословакиянын Коммунистг партиязынын конференциянын 1956 чылдын июльда чымчалар дугайында шийитири ЧКП Төп Комитети хүлээп алган.

(СЭТА).

Кыдаттың ажилчын аңгызы-биле тараачынарнын аразында эвилели быжыгып турар

ПЕКИН. Көдө ажил-агыйын хөгжүлгөсүн, көдө ажил-агыйын бүдүрүлгө кооперативтерин быжыгларын бүгү хемчег-биле деткир деп Коммунистг партиянын болгаш улустун чагаанын кыйгырыгына Кыдаттың ажилчын агдым ийги-биле каттышкан.

«Бейринжибао» солунунун дындап турары болза, көдө ажил-агыйын чугула херектиг продукция бүдүрүп үндүргөчүн талазы-биле чагылар күтүлгөсүн турар Пекининиң күрүгенин болгаш күрүгө хуу үлөтүрүнүн 123 бүдүрүлгөлеринин анык ажилчыннарын болгаш албан-аалчыларын хей кижилер хуралы февраль 7-де болган. Көдө ажил-агыйын чагыларын «хей, дүрген, эки болгаш камалгалы» күтүлгөсүн деп доктумунуң ала-биле шимчөөшкенин калбартып шийитири хуралды кийикчилер үндүргөн. Боттарынын бүдүрүлгөлеринин коллективтеринин мурунунан ажилчынар бо талазы-биле тодарай хүлээлгелерин алган.

(СЭТА).

Кыдат дагылар улуг рудникти катап тургускан

ПЕКИН. Совет тускай эртемчилерин дугаа-биле каш муң ажилчыннарын болгаш ол черин чоңунуң күжүлгөсүн ийги-биле катап тургустунган Чананшань-нын белик шынарлыг рудалар рудникти чоокта чаз Аньхуэй мөжүдө ажилгады кирген. Моон мурунунда мөжүдө Наньшань-нын чаз рудниктин тудуп тургускан. Бо болза, Маашаньшань шой элчилеринин завод руд-биле хандырар арганы берген. Ол ийи рудниктерин ажилгады киргени мөжүдө дагыларын улук чедип-кич.

Чурттуң чүс үлөтүр бүдүрүлгөсүн Чананшаньнын катап тургустунган рудникте янзы-бүрү хей дериншиктерин болгаш машиналарын, база ол ийикш боттарынын техниктиг тускай эртемчилерин берген. Заводтун катап тургусканын талазы-биле ажилдарга 3 муң ажил тараачынар киришкен.

(СЭТА).

Лондонда совет-япон чугаалакшыныкынар

ЛОНДОН. Совет-япон чугаалакшыныкынарын дугайында кады кылган жооп алаан меделгеш февраль 7-де Лондонда чарлаан.

ССРЭ-ниң төлөөкчиси Я. А. Малик болгаш Япониянын төлөөкчиси Сюнчи Мацумото олар февраль 7-ниң хуралында ССРЭ-ниң болгаш Япониянын аразында тайбын керөөн төлөөкчилеринин сатыларын чугаалакшы көөрүн тургузгүдөнер. Даразындагы хуралы февраль 10-да болган.

(СЭТА).

Н. А. Булганинның болгаш Д. Эйзенхауэрниң аразынга чагаалар солуканынын дугайында грек солун

АФИНЫ. «Авги» солунунун неделя санында түннел кылдыр доктумалында бижип турар: Булганинниң Эйзенхауэрке кий-гырым болгаш найырамын, кады ажил-агыйын дугайында ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың аразында 20 чыл хуусаалыг керөөн чарар деп оон саналы болза, америк-совет харылааларын база улустар аразынын бүгү байдалын — экидиринче чүтүлүгү илериди турар. АКШ-тын болгаш ССРЭ-ниң аразында харылааларын экидире тайбынын херөөгө улук ужу-хузалыг. Бир эвес бо ийи чурттар кады ажилгазын кылдыр болза, — тайбын хандыртыгач турар. Совет саналы америк чазак хүлээп албаан. Улустар аразынын дүжүлгөсүн чорутуу кошканын тургустунган турар бөдүлгөсүн саздары-биле баштайгы саналдан Эйзен-

хауэр ойталаан. Найырамын дугайында саналардан чүте ойталаанын улустарга тайылбырап шыдавас болганда олар бергедешкенин байдалда турарын минип көөр ужура пропаганданың америк органнары таварышкан. Бо улааа база мурунку тургустун хевээр барымдаалар болза, АКШ-тын чазанын тургузуу улам-на бергедешкенин болуп деп ол солун меделген турар.

ССРЭ болгаш улус демократиянын чурттары улустар аразынын байдалын экидире, найырамын харылааларын азы таарыштыр болгаш улустар аразынын айтырыгларын чугаалакшыныкынарын оору-биле шийитирээр дээш бүгү чүдүлгөсүн кылдып турар деп солун меделген.

(СЭТА).

Президент Эйзенхауэрниң парлалга конференциясы

ВАШИНГТОН. Вашингтон радиозунун дамытып турары-биле алдыр, февраль 8-те парлалга конференцияны, Америка тайбынче калдыр-даа оруту ажилдар ужурагү деп санагышаан, совет Премьер-Министр Булганин-биле чагаалажырын ол уругушувун турар деп президент Эйзенхауэр меделгеш. Президентинин сөзү-биле алдыр, Булганинниң сөзүгү чагааларын харым бижириң ам-даа дооспаан.

Ортааки Чөөн чүк дугайында айтырыг-га Премьер-Министр Иден-биле чугаалажыкшыныкынарын түннелдеринге үнелер бээрин дилгеш корреспондентиниң айтты.

(СЭТА).

Лейборист чоразнаан Англиянын компартиязынга кирип турар

ЛОНДОН. Лейбористг партиянын келгичтерин чоразна 22 кижилер чокта чаз Коммунистг партияга кирген, оларнын үлөсүн эдеринин лейбористг партиянын өскө келгичтерин кыйгырып турар меделгеш «Дейли уоркер» солунда парлал үндүргөн. Оларнын аразында Галлфастын, Йоркширин лейбористг партия организацияларынын улуттур ажилдакчы-

лары турган 8 киж болгаш чурттуң янзы-бүрү районнарын лейбористг партия организацияларынын төлөөкчилери бар. Коммунистг партияга чаз келгичтер бүдүрүлгө кирери Англияда чөөн үлөдиг күштерин тургустун быжыгалаар болуп деп кыйгырыгды меделгеш турар.

(СЭТА).

Барыын талакы чурттарын дипломаттарынын Вашингтонга болур чөвүлел хуралы

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентствелиниң Вашингтонда корреспондентинин бадыткап турары болза, бо неделянын эгелдене Вашингтонга америк, англи болгаш француз дипломаттарынын чөвүлел хуралы болур. Чөвүлел хуралдын сорулгалы болза, «Ортааки Чөөн чүк кады стратегияны» көөрү болуп турар. Бо чугаалажыкшыкынар болза, президент Эйзенхауэрниң

англиянын Премьер-Министр Иден-биле чокта чаз ужурашканынын түннелдеринин бирээс болур. Чугаалажыкшыкынарга АКШ-тын күрүне секретарынын дулаакчылы Джордж Аллен, англи элчин Роджер Мейкин болгаш француз элчин Морис Куде де Мюрвил киржир.

(СЭТА).

ЧЫЖЫРГАНА

Хову шынааларда болгаш Сибириниң, Ортааки Азиянын, Кавказдын хемчегинин эриктиринин дугаа тенниг сырый болгаш белик чыжыргана сытырын көрүп болур. Чазын оон будуктары үрүк сарыгымаар чектер-биле чымырып кааны дег, күзүң—оң будуктары чидиг сарыгымаар кызыл каттар-биле бөлөк-бөлөк кылдыр чазыма бады келген тургускан. Ажилгамаар кыжыран аманнун чыжыргана кадынан варенье хайыдырып, пастила кат кадымындан кылган конфета, сускунга хергелээр суг болгаш ханды кылдып турар, чыжырганын олчаандырып база чинир.

Чыжырганын үс-чагдан тура улус эм кылдыр база хергелеп келгенер, ылаңгыя чынга азыгга улур эм кылдыр

Чыжырганын канчаар белеткээрли

Чыжырганын аман ажил, кыжырганымаар; каттарын доктумган сөзүнде чигирин аман кире бээр, кыжырган аман чиде бээр. Каттары кышка чедир сызма тургузаар, оларын мичан ол олчаан чымып ал турар. Иччазы-даа оларын күзүң-даа чымып ал болур. Кыжың оон будуктары чазы-зай бээр болгаш соок черге чекпейтир баскылажып чыдып алур. Катта 9 хуу хире ароматтыг үс бар. Оон аңгыда, мында глюккоза, фруктоза, элээн каш организмтиг кислоталар (чичжээрде абзентун), минералдыг дустар бар. Чыжыргана каттары болза, «С» витаминин болгаш «А» провитамины — каротиниң эң эки үер дөү болур.

Чыжырганын ажаап чигирин элээн каш арга-хевирлери бар болуп турар. Пастеризация (суук чүлгө микробтарын өздөздөп бөлдүрбөс дээш илдин аргалаары). Арыгаш, чуп каапкан чыжырганын ийи сугга хайыдырган шидин иштиң хемчегинин ¼ кылдыр ургаш, хайыдырып арыгаша чекпел-биле дуглааш, шидин мойундан бадылаш, белик эринин сакпың азы өскө-даа демир сава иштинге салган, дүвүгө пест быжыктымын азы хей эвес тарза савазын дөжөш, тургуза салып баар. Сакпыкынаа сугну шийиште каттын делениге чедир баар, оон соонда ону экидир эилдире, мычал-даа, хайын бээрине чедирбей, ол хире эилте 30 минута хире турар. Оон соонда шиди ушун элелгеш, оон аскында чекпелин чүк-биле азы даа чаз-биле дуглааш, сериниң черге салып кадалаалар.

Шак-ла ындыг арга-биле каттарын 20 хуу чигир холаан, пастеризастап арыгаш ал болур; бо таварылгада пастеризацияны 35 минута иштинде уругушув.

Пастеризастап каап чыжырганын чигирлеш, чемнене соонда чигиринг чемге ажилгап турар, а база оортан кисель кылдып ижер.

Соок арга-биле кылган варенье. Арыгаш каап каттарын улук тавакка ыш доктапчыгаш-биле сы базы-базып, оон кырычче сироп (кат аймакын суун чигирлен кылган ханды) кудар. Сиропту мынчаалды кылдып белеткеп алдыр: 1 килограмм катче 1,6 килограмм чигирин болгаш 1 стакан сугну хоолуур. Хайыгалаа чорда чигирин өлчө урутар. Сы бастын.

ажылап келген. Чыжырганын эм болур ажыктын мынчангаш билдирит — чыжырганада көчүгү хей санын «С» болгаш «А» витаминер бар.

Чыжырганын сы кылдып турган, оортан эки чыттыг, кылгар сарыг-кымыл сугну үндүрүп ал болур. Ол болза, эртенге болгаш хергелөөшкенин чамды азыргаларын чокта чаз эмнеп эгелгеш чыжыргана үзү болур. ССРЭ-ниң Кады камгала министрствозунун В. М. Молотов аттыг реттеш болгаш радио институтуна база ажуер болгаш гигиеникалыг институтуна чоруткулаан кыныктыг менелдер ол эмин белик күштүн көргүскен.

Чигир-биле үүретен чыжыргана. Баалынын тавакка чыжырганын ыш доктапчыгаш-биле сы баскылажып азы эит тыртар машинага тыртыткан. Чигир-биле экидир холуй былгатар (2 килограмм чигирин бир килограмм катче уур). Ону хайыдырган, кургалып каап шил савага ургаш, тускай белеткеш бижыг сазы-биле оон аскын дуй шарымы, ону кургаг, арыг, сериниң черге ажаап кадалаалар.

Кат суу. Чуп каапкан катты арыг, кылдың а пест азы мар-ладан кылган халче ургаш, оон аскын дуй шарыптар. Баалынын тавакка ыш доктапчыгаш-биле сы баскылажып азы эит тыртар машинага тыртыткан. Чигир-биле экидир холуй былгатар (2 килограмм чигирин бир килограмм катче уур). Ону хайыдырган, кургалып каап шил савага ургаш, тускай белеткеш бижыг сазы-биле оон аскын дуй шарымы, ону кургаг, арыг, сериниң черге ажаап кадалаалар.

Кат суу. Чуп каапкан катты арыг, кылдың а пест азы мар-ладан кылган халче ургаш, оон аскын дуй шарыптар. Баалынын тавакка ыш доктапчыгаш-биле сы баскылажып азы эит тыртар машинага тыртыткан. Чигир-биле экидир холуй былгатар (2 килограмм чигирин бир килограмм катче уур). Ону хайыдырган, кургалып каап шил савага ургаш, тускай белеткеш бижыг сазы-биле оон аскын дуй шарымы, ону кургаг, арыг, сериниң черге ажаап кадалаалар.

Ону хайыдырып арыгаша шилче куташ, чекпел-биле ыш кылдыр дуглааш, чук азы парфен-биле хырбаалдыр дуглааш, шиди караңгы, сериниң черге чыттыр салып каар. Сироп болза, чыжырганын кылган өскө-даа чүдүлгө дег, каттарда бар турар ажыктыг бүдүлгөсүн хей келгеш бо-дунда кадалаан болур.

Тыва областың санитар-чырыдышын бажың.